

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík
nefndasvid@althingi.is

**Hagsmunasamtök
Heimilanna**

heimilin@heimilin.is - www.heimilin.is
Ármúla 5 - 108 Reykjavík
kt. 520209-2120

Erindi nr. HH15U144.0705

Dags. 22.6.2015

Efni: Umsögn Hagsmunasamtaka heimilanna um 705. mál á 144. löggjafarþingi

Meðferð og sala eignarhluta ríkisins í fjármálafyrirtækjum

I. Efnisatriði frumvarpsins

Með frumvarpi því sem hér um ræðir er lagt til að Bankasýsla ríkisins verði lögð niður sem sjálfstæð stofnun og að þess í stað verði fjármála- og efnahagsráðherra falið að fara með eignarhluta ríkisins í fjármálafyrirtækjum, en í greinargerð með frumvarpinu er jafnframt fjallað um fyrirætlanir í þá veru að byggja upp sterkari umsýslueiningu félaga innan fjármála- og efnahagsráðuneytisins. Einnig er lagt til að komið verði á fót ráðgjafarnefnd sem skuli vera ráðherra til ráðgjafar um meðferð eignarhluta, eigandastefnu ríkisins, skipan í stjórnir, sölu eignarhluta og annað tilheyrandi. Kveðið er á um að leita skuli umsagna nefndarinnar um málefni er varða eigandastefnu ríkisins og framkvæmd hennar, þar á meðal um sölumeðferð einstakra eignarhluta í fjármálafyrirtækjum. Auk þess er lagt til að fenginni heimild á fjárlögum og tillögu ráðgjafarnefndarinnar geti ráðherra ákveðið að hefja sölumeðferð eignarhluta, og þurfi þá jafnframt að leita áhlits þingnefnda og Seðlabanka Íslands. Ákvörðunarvald um hvort einstök tilboð skuli samþykkt eða þeim hafnað verði hinsvegar í höndum ráðherra.

Ýmislegt vekur athygli við lestur greinargerðar með frumvarpinu. Til að mynda segir þar að á þeim tíma (sem frumvarpið var samið) hafi hvorki verið talin þörf á sértækum aðgerðum til að styðja við einstök fyrirtæki né lægju fyrir áform um frekari endurskipulagningu stærri fjármálafyrirtækja. Síðan þá hafa engu að síður þrír sparisjóðir lent í rekstrarerfiðleikum sem hafa leitt til sameiningar þeirra við stærri fjármálafyrirtæki. Þannig má í raun segja sem svo að þessar forsendur frumvarpsins séu að nokkru leyti brostnar nú þegar og er ekki endilega útséð með framhaldið.

Einnig kemur fram í greinargerðinni að á grundvelli neyðarlaganna setti ríkið í raun á fót þrjú ný fjármálafyrirtæki og varð þannig á nokkrum dögum eigandi þriggja stærstu fjármálafyrirtækja á Íslandi, nokkrum árum eftir umfangsmikla sölu fjármálafyrirtækja í eigu ríkisins. Þetta er ekki síst athyglisvert af þeim sökum að í opinberri umræðu hefur stundum gætt misskilnings um þessa atburðarás, og hefur jafnvel verið gefið í skyn að ríkið hafi aldrei verið eigandi nýju bankanna og þeir þar af leiðandi aldrei verið seldir. Þær skýringar sem koma fram í greinargerðinni taka þó vonandi af öll tvímæli um að nýju bankarnir voru upphaflega í eigu ríkisins, en svo voru misjafnlega stórir hlutar þeirra í raun endurseldir slitabúum föllnu bankanna á síðari hluta ársins 2009.

II. Afstaða til frumvarpsins

Hagsmunasamtök heimilanna leggjast gegn því að ráðherra fari með allt stjórnarsýslulegt vald til ákvarðanatöku um meðferð eignarhluta í fjármálafyrirtækjum. Í frumvarpinu og greinargerð með því eru tillögur í þessa veru rökstuddar með því að þá yrði auðveldara fyrir ráðherra að framfylgja eigendastefnu ríkisins. Af því tilefni þykir rétt að benda á að í eigendastefnunni eru sett fram þau meginmarkmið að stuðla að uppbyggingu heilbrigðs og öflugs fjármálakerfis sem þjóni hagsmunum íslensks samfélags, ásamt því að byggja upp traust og trúverðugleika á íslenskum fjármálamarkaði, og síðast en ekki síst að ríkið fái arð af því fé sem það leggur til íslenskra fjármálafyrirtækja. Meðal undirmarkmiða er jafnframt að bankar og fjármálastofnanir sem ríkið eigi eignarhluti í þjóni markvisst heimilum og fyrirtækjum í landinu. Það skýtur því skökku við að í þeim tólf meginreglum sem einnig eru settar fram í þeirri stefnu skuli aðeins ein þeirra fjalla um nokkuð sem snýr að samfélaginu eða neytendum og að sú regla sé sett í ellefta sæti eða það næstsíðasta, en þar segir einungis að fjármálafyrirtækin skuli “vera meðvituð um samfélagslega ábyrgð sína”. Ekkert segir þar hinsvegar um að þeim eigi í reynd að vera skylt að haga starfsháttum sínum til samræmis við þá meðvitund. Aðrar meginreglur sem eru tíundaðar snúa hinsvegar aðallega að starfsemi fyrirtækjanna sjálfra og starfsfólki þeirra. Þá eru umræddar tillögur einnig rökstuddar með vísan til hagræðingar og að nauðsynlegt sé að draga úr fjölda svokallaðra örstofnana í ríkisrekstrinum. Ekki er hinsvegar annað að sjá annað en að þess í stað sé einfaldlega verið að leggja til að sambærilegri rekstrareiningu verði komið á fót innan ráðuneytisins með álíka fjölda stöðugilda, og væri því nær að kalla það tilfærslu fremur en hagræðingu.

Með frumvarpinu er ekki lagt til að gerð verði breyting á þeim reglum sem nú þegar gilda um heimild ráðherra til að selja alla eignarhluti ríkisins í Arion banka, Íslandsbanka og sparisjóðum, auk þess að selja þann hlut ríkisins sem er umfram 70% af heildarhlutafé í Landsbankanum. Hagsmunasamtök heimilanna gera ekki athugasemd við þetta nema hvað varðar Landsbankann. Með hliðsjón af því að hann er nú þegar að nánast öllu leyti í eigu ríkisins, mælast samtökin til þess að svo verði áfram og Landsbankinn verði jafnframt rekinn sem samfélagsbanki, ekki síst til þess að stuðla frekar að því að áður nefnd eigendastefna varðandi samfélagslega ábyrgð nái fram að ganga, íslensku samfélagi og heimilum til hagsbóta. Það mætti til að mynda gera með því að sá banki yrði leiðandi í því að bjóða viðskiptavinum sínum hagstæðustu kjör sem kostur er á, en hagnaðartölur bankans frá undanförunum misserum sýna svo ekki verður um villst að í þeim efnum er ríkulegt svigrúm fyrir hendi. Þann arð af rekstrinum sem óskiptur félli í skaut ríkisins mætti svo nýta til að lækka skuldir ríkissjóðs eða til þess að fjármagna samfélagsuppbyggileg verkefni af hálfu hins opinbera. Þannig mætti í reynd ná fram markmiðum eigendastefnunnar, sem hingað til hefur því miður varla sýnst vera annað en fögur orð á blaði sem lítið er að marka í reynd.

- o -

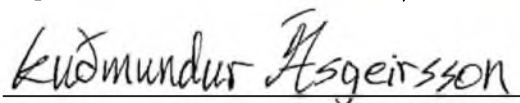
Virðingarfyllst, f.h. Hagsmunasamtaka heimilanna

Vilhjálmur Bjarnason, formadur@heimilin.is

Pálmei Gísladóttir, varaformadur@heimilin.is

Guðmundur Ásgeirsson, erindreki@heimilin.is